

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.4.3.2024

Pan
Artur Szymczyk
Prezes Zarządu
Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów
i Kanalizacji w Lublinie Spółka z o.o.
Aleja Józefa Piłsudskiego 15
20-407 Lublin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/24/071 – Bezpieczeństwo zakładów, obiektów i urządzeń o istotnym znaczeniu dla funkcjonowania aglomeracji miejskich w województwie lubelskim

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie Spółka z o.o. (dalej: MPWiK lub Spółka), 20-407 Lublin, Aleja Józefa Piłsudskiego 15.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Artur Szymczyk, Prezes Zarządu od 15 czerwca 2024 r. Poprzednio, tj. od 17 września 2012 r. do 14 czerwca 2024 r. Prezesem Zarządu Spółki był Sławomir Matyjaszczyk.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania przedsiębiorstwa na rzecz ochrony zakładów, obiektów i urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa publicznego w aglomeracjach miejskich. 2. Postępowanie na wypadek zdarzenia skutkującego uszkodzeniem lub zniszczeniem zakładów, obiektów lub urządzeń istotnych dla funkcjonowania aglomeracji miejskiej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2024 (do 28 czerwca), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Katarzyna Zglińska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LLU/59/2024 z 25 marca 2024 r. (akta kontroli tom I str. 2-4)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka podejmowała prawidłowe i rzetelne działania w celu zapobieżenia uszkodzeniu lub zniszczeniu infrastruktury o istotnym znaczeniu dla bezpieczeństwa publicznego. MPWiK posiadało plany działania na wypadek zdarzenia skutkującego uszkodzeniem lub zniszczeniem zakładu, obiektów i urządzeń istotnych dla funkcjonowania aglomeracji miejskiej i było do tego przygotowane organizacyjnie. Opracowało również Plan ochrony MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie³ i przestrzegało jego założeń, co zostało potwierdzone podczas oględzin przeprowadzonych z udziałem specjalisty ds. bezpieczeństwa. Pracownicy uczestniczyli w szkoleniach z zakresu bezpieczeństwa dotyczącego cyberprzestrzeni oraz ochrony obiektów i zasobów, którymi zarządzała Spółka. MPWiK dokonywało badania jakości wody i ścieków oraz kontroli sprzętu i utrzymania stanu zapasów magazynowych. Przeprowadzało również próby zasilania obiektów sieci wodociągowej z agregatów prądotwórczych. W okresie objętym kontrolą Spółka była przygotowana organizacyjnie i technicznie do zaopatrzenia w wodę mieszkańców Lublina oraz gmin ościennych, z którymi miała podpisane umowy. Na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych posiadała opracowane scenariusze działania. Miała również ustalone zasady współdziałania

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: ustawa o NIK).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: Plan ochrony.

z dostawcami energii elektrycznej w przypadku wystąpienia zakłóceń dostaw leżących po stronie dostawcy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR 1. Działania na rzecz ochrony zakładów, obiektów i urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa publicznego w aglomeracjach miejskich

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2021-2024 (do 28 czerwca) MPWiK posiadało i zarządzało odpowiednio: jednym zakładem, trzema rodzajami obiektów oraz czterema rodzajami urządzeń, ważnych dla bezpieczeństwa publicznego, których zniszczenie lub uszkodzenie mogło stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska:

- w 2021 r. (wg stanu na 31 grudnia): jeden zakład - MPWiK; obiekty – siedem stacji wodociągowych, trzy pompownie strefowe wody, jedna oczyszczalnia; urządzenia – 70 studni, 23 przepompownie ścieków, 1047 km sieci wodociągowej, 931,9 km sieci kanalizacyjnej;
- w 2022 r. (wg stanu na 31 grudnia): jeden zakład - MPWiK; obiekty – siedem stacji wodociągowych, trzy pompownie strefowe wody, jedna oczyszczalnia; urządzenia – 66 studni, 28 przepompowni ścieków, 1102,2 km sieci wodociągowej, 962,9 km sieci kanalizacyjnej;
- w 2023 r. (wg stanu na 31 grudnia): jeden zakład - MPWiK; obiekty – siedem stacji wodociągowych, trzy pompownie strefowe wody, jedna oczyszczalnia; urządzenia – 66 studni, 30 przepompowni ścieków, 1159,4 km sieci wodociągowej, 981 km sieci kanalizacyjnej;
- w 2024 r. (wg stanu na 31 marca): jeden zakład - MPWiK; obiekty – siedem stacji wodociągowych, trzy pompownie strefowe wody, jedna oczyszczalnia; urządzenia – 66 studni⁴, 30 przepompowni ścieków, 1159,6 km sieci wodociągowej, 985 km sieci kanalizacyjnej.

Ponadto Spółka posiadała w swym zarządzie: budynek będący siedzibą Zarządu Spółki, bazę zaplecza technicznego, centralne laboratorium, wieżę ciśnień oraz punkt zlewny nieczystości ciekłych, uwzględnione w Planie ochrony z uwagi na potrzebę ich fizycznej ochrony oraz zabezpieczenia mienia znajdującego się na ich terenie. Jednocześnie ich wyłączenie z funkcjonowania, czy nieautoryzowane wtargnięcie osób nieuprawnionych, nie miałyby wpływu na funkcjonowanie procesów głównych Spółki.

(akta kontroli tom I str. 510-518, 546, tom III str. 316-559)

2. W okresie objętym kontrolą Spółka, na mocy art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia⁵ była zobowiązana do zapewnienia ochrony zarządzanych obiektów, instalacji i urządzeń zgodnie z planem ochrony, o którym mowa w art. 7 ww. ustawy.

⁴ W tym siedem studni awaryjnych.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 1995 (dalej: ustawa o ochronie osób i mienia).

Spółka dysponowała planami ochrony z 8 listopada 2018 r. oraz z 12 lutego 2024 r.⁶, uzgodnionymi z Komendantem Wojewódzkim Policji w Lublinie (dalej: KWP) oraz w zakresie zagrożeń o charakterze terrorystycznym z właściwym Dyrektorem Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Lublinie (dalej: ABW), zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia. Plany zawierały w szczególności analizę stanu potencjalnych zagrożeń, w tym zagrożeń o charakterze terrorystycznym i aktualnego stanu bezpieczeństwa jednostki, zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie osób i mienia. Dotyczyły wszystkich istotnych dla bezpieczeństwa obiektów, obszarów i urządzeń MPWiK.

(akta kontroli tom I str. 8-15, tom III str. 316-559)

W latach 2021-2023 Pełnomocnik Dyrektora ds. ochrony informacji niejawnych w MPWiK przekazywał pracownikom do zapoznania się materiały szkoleniowe z zakresu obrony cywilnej. Tematyka tych szkoleń dotyczyła: posługiwania się środkami ochrony dróg oddechowych, wykonania zastępczych środków ochrony dróg oddechowych (w 2021 r. zapoznanie się z materiałami potwierdziło 698 osób); zasad postępowania podczas wybuchu konfliktu zbrojnego, rodzajów sygnałów alarmowych i komunikatów ostrzegawczych oraz zasad postępowania po ogłoszeniu sygnałów alarmowych (w 2022 r. zapoznanie się potwierdziło 677 osób); zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia na wypadek masowego zagrożenia (ewakuacja III stopnia), udzielania pomocy medycznej osobom poszkodowanym podczas wystąpienia zagrożeń (w 2023 r. zapoznanie się potwierdziło 693 osoby).

Pracownicy oraz kadra zarządzająca uczestniczyli również w szkoleniach z zakresu m.in. cyberbezpieczeństwa (41 osób), zarządzania ryzykiem dostaw wody do konsumenta (osiem osób), czy monitorowania zanieczyszczeń w ściekach (farmaceutyki, mikroplastik, SARS-CoV-2) oraz bezpieczeństwa procesów oczyszczania wody i ścieków (11 osób). Szkolenia obejmowały również tematykę ochrony infrastruktury krytycznej (siedem osób). Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że pracownicy MPWiK każdorazowo po ogłoszeniu stopni alarmowych przez Prezesa Rady Ministrów byli informowani o tym fakcie na stronie intranetowej (gdzie załączano linki do materiałów na temat zasad postępowania w przypadku zagrożenia terrorystycznego). Ponadto od 2015 r. kierownicy komórek organizacyjnych Spółki zostali zobowiązani do poinformowania i zapoznania podległych pracowników z tymi materiałami. Jednocześnie Prezes Zarządu wskazał, że w 2024 r. planowane jest zorganizowanie szkolenia przez podmiot zewnętrzny na temat zagrożeń terrorystycznych.

(akta kontroli tom I str. 244, 536-545, tom III str. 565-599)

W Spółce wprowadzono do stosowania procedury dotyczące m.in.:

- ochrony obiektów MPWiK⁷;
- funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego na obiektach MPWiK⁸;

⁶ Obowiązujący od 29 marca 2024 r.

⁷ Zarządzenie Prezesa Zarządu Spółki nr 23/705/2014 z 6 czerwca 2014 r.

⁸ Regulamin funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego na obiektach MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie – załącznik do zarządzeń Prezesa Zarządu nr: 22/870/2018 z 18 czerwca 2018 r. oraz 1/2024 z 5 stycznia 2024 r.

- korzystania z miejsc parkingowych przy ul. Piłsudskiego 15⁹ oraz ul. Zemborzyckiej 114 a¹⁰;
- przechowywania i wydawania kluczy do pomieszczeń w budynkach zlokalizowanych w obiekcie MPWiK przy ul. Piłsudskiego 15¹¹, ul. Zemborzyckiej 114 a¹² oraz ul. Łagiewnickiej 5¹³;
- wprowadzania wykonawców na obiekty oczyszczalni dla portierów i służby ochrony¹⁴;
- zwiedzania obiektów MPWiK¹⁵;
- współpracy między MPWiK a przedsiębiorstwami wykonującymi prace na terenie obiektów MPWiK¹⁶;
- współpracy patrolu ochrony fizycznej i MPWiK w zakresie ochrony obiektów Wydziału Produkcji¹⁷;
- dostępu do obiektów Wydziału Produkcji¹⁸.

(akta kontroli tom I str. 245-366)

3. Organizacja ochrony Spółki w trakcie przeprowadzania czynności kontrolnych była zgodna z Planem ochrony obowiązującym od 29 marca 2024 r. W dniach 21-23 maja 2024 r. z udziałem specjalisty w dziedzinie bezpieczeństwa¹⁹ przeprowadzono oględziny: siedmiu stacji wodociągowych („Centralna”, „Zemborzycka”, „Dziesiąta”, „Wrotków”, „Sławinek”, „Bursaki”, „Mełgiewska”), trzech pompowni strefowych („Felin”, „Beskidzka”, „Ruta”), oczyszczalni ścieków „Hajdów”, siedmiu studni (nr 11, 13, 14, 16, 18, 22 „Prawiedniki” oraz ujęcie „Koncertowa”), czterech przepompowni ścieków (Sławinek, Zabytkowa, P1 – Marzanny, P-2 Marzanny), Centralnego Laboratorium oraz bazy zaplecza technicznego i siedziby Zarządu Spółki.

Obiekty MPWiK nie znajdują się w strefie nadgranicznej ale na ich obszarze działania zlokalizowane są m.in. budynki administracji państwowej i samorządowej, szpitale, komendy policji, obiekty wojskowe, zakłady produkcji, główne ciągi transportowe

⁹ Regulamin korzystania z miejsc parkingowych przy ul. Piłsudskiego 15 – załącznik nr 1 do zarządzenia Prezesa Zarządu nr: 18/652/2013 z 25 marca 2013 r. oraz 11/822/2017 z 16 marca 2017 r.

¹⁰ Regulamin korzystania z miejsc parkingowych przez pracowników Spółki oraz wjazdu pojazdów klientów zewnętrznych na teren obiektu MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie przy ul. Zemborzyckiej 114a – załącznik do zarządzeń Prezesa Zarządu nr: 35/669/2013 z 21 sierpnia 2013 r. oraz 7/2024 z 6 marca 2024 r.

¹¹ Instrukcja przechowywania i wydawania kluczy systemowych do pomieszczeń w budynkach zlokalizowanych w obiekcie MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie przy ul. Piłsudskiego 15 z 10 września 2014 r. i z 17 maja 2023 r. – opracowana przez Wydział Administracji i Gospodarki Materiałowej MPWiK (dalej: WAiGM).

¹² Instrukcja przechowywania i wydawania kluczy systemowych do pomieszczeń w budynkach zlokalizowanych w obiekcie MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie przy ul. Zemborzyckiej 114a z 1 maja 2015 r. i z 17 maja 2023 r. – opracowana przez WAiGM.

¹³ Instrukcja przechowywania i wydawania kluczy systemowych do pomieszczeń w budynkach zlokalizowanych na obiekcie MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie przy ul. Łagiewnickiej 5 z 18 kwietnia 2017 r. i z 17 maja 2023 r. – opracowana przez WAiGM.

¹⁴ Instrukcja wprowadzania wykonawców na obiekty oczyszczalni dla portierów i służby ochrony z 24 lutego 2011 r. – opracowana przez WAiGM.

¹⁵ Zasady zwiedzania obiektów MPWiK Spółka z o.o. – załącznik do zarządzeń Prezesa Zarządu nr: 52/900/2018 z 28 listopada 2018 r. oraz 7/2023 z 24 marca 2023 r. Prezesa Zarządu.

¹⁶ Ustalona przez Prezesa Zarządu Instrukcja współpracy między MPWiK Sp. z o.o., a przedsiębiorstwami wykonującymi prace na terenie obiektów MPWiK Sp. z o.o. w Lublinie z 31 marca 2020 r. i z 12 października 2023 r.

¹⁷ Instrukcja z 15 stycznia 2019 r. i z 1 kwietnia 2023 r. Dyrektora Produkcji MPWiK.

¹⁸ Instrukcja z 1 marca 2014 r. i z 1 czerwca 2023 r. Dyrektora Produkcji MPWiK.

¹⁹ Powołany przez NIK 19 kwietnia 2024 r. Wpisany na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej – uczestniczył w oględzinach w dniach 21 i 23 maja 2024 r.

(dotyczy jedynie wodociągów), węzły komunikacyjne. Jak wyjaśnił Prezes Zarządu, MPWiK utrzymywało stałe kontakty z ABW w celu realizacji ustawowych zadań związanych z ochroną antyterrorystyczną infrastruktury krytycznej.

W trakcie oględzin stwierdzono m.in., że posterunki stałe ochrony obiektów MPWiK wyposażone były w broń i amunicję wskazaną w Planie ochrony i przechowywane były w pomieszczeniach oraz w sposób spełniający wymogi rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 października 2011 r. w sprawie zasad uzbrojenia specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych i warunków przechowywania oraz ewidencjonowania broni i amunicji²⁰. Posiadały aktualną ocenę spełniania wymagań technicznych wystawioną przez KWP. Miesięczne harmonogramy wyjazdów kontrolnych, na obiekty nieposiadające posterunków stałych, przeprowadzane były przez pracowników ochrony, zgodnie z harmonogramami wystawianymi przez Mistrza ds. utrzymania ruchu Wydziału Produkcji MPWiK. Harmonogramy wskazywały na zróżnicowanie i zmienność dat oraz godzin wyjazdów, tak by pojawienie się ochrony na obiekcie nie było przewidywalne.

W trakcie oględzin sprawdzono również liczbę i rozmieszczenie kamer służących monitoringowi wizyjnemu na wskazanych powyżej obiektach w ilości 129 oraz czterech agregatów prądotwórczych²¹. Stwierdzono, że wjazd i wejście na teren obiektów MPWiK odbywają się pod nadzorem pracowników ochrony pełniących służbę na posterunkach. Wejścia wyposażone są w kamery rejestrujące sylwetki i twarze osób wchodzących. W bramach wjazdowych zainstalowane są kamery odczytujące tablice rejestracyjne pojazdów wjeżdżających i opuszczających teren nadzorowany. Oprócz zabezpieczeń mechanicznych obiekty posiadają również zabezpieczenia elektroniczne. Strefa dla interesantów w siedzibie Zarządu Spółki została wydzielona. Spółka posiada stację paliw, gdzie magazynowane jest paliwo (ON i benzyna bezołowiowa) w ilości służącej bieżącemu zaspokajaniu potrzeb dla środków transportu i sprzętu służb technicznych. Utrzymywane są minimalne zapasy paliwa, które w sytuacji kryzysowej, tj. braku zasilania energetycznego, mogą być przeznaczone do zasilania agregatów prądotwórczych oraz ich obsługi (zgodnie z Planem działania na wypadek wystąpienia Blackoutu).

MPWiK dokonywało badania jakości wody, zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi²². Natomiast w ramach zapewnienia bezpieczeństwa wody oczyszczonej, w Oczyszczalni Ścieków Hajdów sporządzano m.in. sprawozdania z badań próbek wody pochodzących z rzeki Bystrzycy przed i po oczyszczeniu, wykazując poprawę wyników przekraczającą wymagane normy. Badania wykazały również malejące zużycie środków chemicznych wykorzystywanych w procesie oczyszczania ścieków w okresie lat 2021-2024 (do 30 kwietnia), co należy pozytywnie ocenić ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne ludzi i środowiska.

(akta kontroli tom I str. 267-300, 506, 546, tom II str. 26-35, 51, 125-151, 422-444, tom III str. 316-559, 564)

²⁰ Dz. U. z 2015 r. poz. 992.

²¹ Plan ochrony przygotowywany jest do aktualizacji w zakresie ilości i rozmieszczenia kamer oraz agregatu.

²² Dz. U. poz. 2294.

W okresie objętym kontrolą, zgodnie z Harmonogramem kontroli sprzętu i utrzymania stanu zapasów magazynowych, stanowiącego zał. F do Planu zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców Miasta Lublin oraz odprowadzenia ścieków w sytuacjach kryzysowych z 27 marca 2024 r., przeprowadzano m.in. próby: zasilania obiektów sieci wodociągowej z agregatów prądotwórczych pod obciążeniem z przepompowni sieciowej; zasilania obiektów produkcji wody z agregatów prądotwórczych pod obciążeniem z pompowni strefowych oraz zasilania obiektów sieci kanalizacyjnej z agregatów prądotwórczych pod obciążeniem z przepompowni ścieków. Dane były ewidencjonowane m.in. w „Książkach ewidencji poleceń ustnych prac przy urządzeniach i instalacjach energetycznych oraz w pomieszczeniach ruchu energetycznego”, a także „Ewidencji zgłoszeń wpływających do Wydziału PE”.

(akta kontroli tom II str. 52-124, 419-421)

4. W okresie objętym kontrolą ochronę fizyczną w Spółce realizowała agencja, wyłoniona w trybie procedury otwartej, na podstawie Regulaminu MPWiK „Zasady i tryb postępowania w sprawach o udzielenie zamówienia na dostawy, usługi i roboty budowlane”²³. Przedmiotem zamówienia były usługi społeczne, wskazane w załączniku nr XIV do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z 24 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylającej dyrektywę 2004/18/WE²⁴.

W umowach z agencją zawarte zostały m.in. postanowienia, że osoby wykonujące usługę ochrony będącą przedmiotem zamówienia muszą być wpisane na listę kwalifikowanych pracowników ochrony (§ 4 ust. 1 umowy), a wykonawca musi posiadać aktualną koncesję na świadczenie usług w zakresie bezpośredniej ochrony osób i mienia, co zostało zweryfikowane na etapie wyboru wykonawcy (dokumenty potwierdzające zostały dołączone do oferty). Wskazano również, że spis pracowników ochrony w przypadku wprowadzonych zmian podlega aktualizacji i jest przekazywany Spółce.

W umowie z 2022 r. wskazano również, że wykonawca zobowiązany jest posiadać przez cały okres realizacji przedmiotu umowy aktualne ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej w zakresie prowadzonej działalności, zgodnie z art. 21a ustawy o ochronie osób i mienia (§ 7 ust. 1 umowy) oraz, że wykonawca oświadcza, iż posiada wymagane przepisami prawa dokumenty uprawniające go do prowadzenia działalności w zakresie świadczenia usług ochrony osób i mienia, a usługi przez niego świadczone będą odbywać się zgonie z obowiązującymi przepisami.

(akta kontroli tom I str. 8-15, 367-485, tom III str. 2-315, 565-599)

Koszty związane z ochroną i zabezpieczeniem zakładów, obiektów i urządzeń zgodnie z Planem ochrony, w latach 2021-2024 (do 31 marca) wynosiły:

- zabezpieczenia technicznego²⁵ odpowiednio: 642,6 tys. zł; 7596,9 tys. zł; 505,8 tys. zł i 23,8 tys. zł;

²³ Zarządzenia Prezesa Zarządu nr: 29/2020 z 14 lipca 2020 r. oraz 9/2022 z 15 marca 2022 r.

²⁴ Dz. U. L 94 z 28.3.2014, s. 65.

²⁵ Tj. a) koszty inwestycyjne związane m.in. z realizacją Centralnego Systemu Sterowania procesem produkcji wody, w tym: systemy kontroli dostępu, systemy nadzoru telewizyjnego (CCTV), systemy sygnalizacji włamania i napadu (SSWiN), systemy sygnalizacji pożaru, a także związane z serwerami i systemami wykorzystywanymi do zabezpieczenia infrastruktury Spółki; b) koszty materiałów zakupionych w celu ochrony i zabezpieczenia fizycznego obiektów, tj. m.in. agregaty prądotwórcze, blokad elektromagnetyczne, czujniki ruchu, kamery, urządzenia do monitoringu, wideo-domofony, karty zbliżeniowe, czytniki kart, furtki, bramy, części ogrodzenia, skrzydła drzwiowe, wkładki zamków drzwiowych, zamki, klódki, wazy antyterrorystyczne itp.

- koszty ochrony zewnętrznej odpowiednio: 1923,3 tys. zł; 2009,4 tys. zł; 2006,6 tys. zł i 546,7 tys. zł;
- inne koszty²⁶ odpowiednio: 49,2 tys. zł; 3653,8 tys. zł i 421,2 tys. zł.; nie poniesiono.

(akta kontroli tom I str. 509, 519)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MPWiK w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

W latach objętych kontrolą MPWiK podejmowało prawidłowe i rzetelne działania w celu zapobieżenia uszkodzeniu lub zniszczeniu infrastruktury o istotnym znaczeniu dla bezpieczeństwa publicznego oraz pozostałych obiektów zarządzanych przez Spółkę. Było przygotowane organizacyjnie na wypadek zaistnienia nieuprawnionej ingerencji w bezpieczeństwo zakładu, obiektów i urządzeń. Opracowało i wdrożyło również Plan ochrony oraz przestrzegało jego postanowień. Pracownicy byli zapoznawani z materiałami szkoleniowymi z zakresu obrony cywilnej i uczestniczyli w szkoleniach z zakresu bezpieczeństwa dotyczącego cyberprzestrzeni oraz ochrony obiektów i zasobów, którymi zarządzała Spółka. MPWiK dokonywało badania jakości wody i ścieków oraz kontroli sprzętu i utrzymania stanu zapasów magazynowych. Przeprowadzało również próby zasilania obiektów sieci wodociągowej z agregatów prądotwórczych.

OBSZAR

2. Przygotowanie na wypadek zdarzenia skutkującego uszkodzeniem lub zniszczeniem zakładów, obiektów lub urządzeń istotnych dla funkcjonowania aglomeracji miejskiej

Opis stanu
faktycznego

MPWiK zadania dot. zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na obszarze Miasta oraz gmin ościennych, tj.: Głusk, Konopnica i Jastków zostały powierzone decyzjami: Zarządu Miasta Lublin²⁷, a następnie Prezydenta Miasta Lublin²⁸. Spółka posiadała niezbędne pozwolenia wodnoprawne do wykonywania tych zadań.

Uchwałami Rady Miasta Lublin nr: 648/XX/2020 z 26 czerwca 2020 r. oraz 976/XXXI/2021 z 9 września 2021 r.²⁹ w sprawie „Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Lublin” na MPWiK nałożono obowiązek:

- 1) zapewnienia zdolności posiadanych urządzeń wodociagowych do realizacji dostaw wody pod ciśnieniem nie mniejszym niż 0,1 MPa oraz dostaw wody

²⁶ Tj. koszty zakupu, wdrożenia, licencji systemów informatycznych chroniących infrastrukturę IT (sieć biznesowa) i OT (sieć przemysłowa - technologiczna), m.in. programy antywirusowe, systemy monitorowania ruchu sieciowego, oprogramowanie z zakresu cyberbezpieczeństwa, systemy wykonywania kopii bezpieczeństwa, umowy asysty i wsparcia technicznego.

²⁷ Decyzja GK.4.2.2.7033/I/2002 z 15 lipca 2002 r. Po wejściu w życie ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984) Zarząd Miasta został zastąpiony przez wybranego w wyborach bezpośrednich Prezydenta Miasta.

²⁸ Decyzja OŚ-OW-I.6324.7.2021 z 15 stycznia 2021 r.

²⁹ W części uznanej za nieważną przez Wojewodę Lubelskiego w ramach rozstrzygnięcia nadzorczego nr PN-II.4131.291.2021.

w sposób ciągły i niezawodny, a także do zapewnienie wody o należytej jakości przeznaczonej do spożycia przez ludzi w ilości określonej w umowie, nie mniejszej niż 0,3 m³ na dobę;

- 2) zapewnienia zdolności posiadanych urządzeń kanalizacyjnych gwarantujących odprowadzanie ścieków w ilości określonej w umowie, nie mniejszej niż 0,3 m³ na dobę.

W trakcie oględzin potwierdzono spełnianie wskazanych parametrów na monitorowanych przez MPWiK wybranych punktach oraz komorach pomiarowych.

Średniodobowe zużycie wody w latach 2021-2023 w Lublinie wzrastało corocznie i wyniosło odpowiednio: 42 517,49 m³; 42 997,29 m³ i 43 595,41 m³. Obecne średniodobowe zużycie wody (stan na I kw. 2024 r.) wynosiło 43 995,93 m³.

W Gminie Głusk średniodobowe zużycie w 2021 r. wyniosło 0,23 m³. Wiceprezes Zarządu wyjaśnił, że w lipcu 2021 r. z uwagi na brak poboru wody nastąpił demontaż wodomierza i rozwiązanie umowy na hurtową sprzedaż wody. Gmina Konopnica od 2019 r. nie pobierała wody w ramach zawartej z MPWiK umowy hurtowej sprzedaży. Dodał, że zgodnie z oświadczeniem przedstawicieli Gminy Konopnica zasilanie z ujęcia MPWiK miało charakter awaryjny, w związku z czym MPWiK nie odnotowało poboru wody do końca I kwartału 2024 r. Z Gminą Jastków umowa została podpisana jedynie na odbiór ścieków. Dodatkowo zawarto umowy na hurtową sprzedaż wody na terenie gmin: Świdnik i Wólka³⁰, gdzie średniodobowe zużycie wody w latach 2021-2024 (stan na I kw. 2024 r.) wyniosło odpowiednio: w Gminie Świdnik: 1,07 m³; 0,88 m³; 0,84 m³ i 1,10 m³, natomiast w Gminie Wólka odpowiednio: 91,66 m³; 113,62 m³; 95,65 m³ i 105,47 m³.

(akta kontroli tom I str. 32-243, 486-506, 520-535, tom II str. 3-25, 36-50, 435-437, tom III str. 601-631)

Sieć kanalizacyjna Miasta Lublin ma charakter rozdzielczy. Ścieki (bytowe, gospodarcze, przemysłowe) odprowadzane są poprzez układ kanałów i kolektorów. Jest to w większości system grawitacyjny. Na kilku obszarach funkcjonuje kanalizacja tłoczna zasilana poprzez lokalne przepompownie ścieków. Wody opadowe odprowadzane są systemem kanalizacji deszczowej do rzek.

Posiadała również opracowane 27 marca 2024 r. scenariusze działania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych w ramach funkcjonowania Planu zaopatrzenia w wodę pitną mieszkańców miasta Lublin oraz odprowadzania ścieków w sytuacjach kryzysowych³¹, tj.: Plan działania na wypadek wystąpienia „Blackoutu”, Plan działania na wypadek wyłączenia kluczowych magistral wodociagowych, Plan działania na wypadek wyłączenia stacji/pompowni wodociagowych, Plan działania na wypadek wyłączenia kluczowych kolektorów sanitarnych oraz przejść pod rzekami, Regulamin Zespołu Zarządzania Kryzysowego, Harmonogram kontroli sprzętu i utrzymania stanu zapasów magazynowych.

³⁰ Hurtowa sprzedaż wody nie jest elementem zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, ponieważ stanowi sprzedaż wody i/lub ścieków dla odbiorcy usług, którym jest inne przedsiębiorstwo wodociagowo-kanalizacyjne (lub gmina) posiadające zezwolenie gminy w zakresie prowadzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków.

³¹ Do 2024 r. korzystano z rozwiązań ujętych w Planie funkcjonowania publicznych urządzeń zaopatrzenia w wodę m. Lublina w warunkach specjalnych z 17 maja 2006 r., ze zm. oraz w Planie ochrony infrastruktury krytycznej MPWiK z 7 maja 2020 r.

W MPWiK prowadzono analizy ryzyka wystąpienia sytuacji kryzysowych, m.in. w Planie działania na wypadek wyłączenia kluczowych kolektorów sanitarnych oraz przejść pod rzekami określono sposób i zasady postępowania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej, tj. wyłączenia kluczowych kolektorów sanitarnych oraz przejść pod rzekami, które to przewidują m.in. dla 22 przejść pod rzekami odcięcie ścieków dopływających do syfonów za pomocą zasuw i przepompowanie ich za pomocą pomp przy użyciu rurociągów tłocznych. W ww. Planie określono również scenariusze w przypadku awarii przepompowni ścieków.

W Planie działania na wypadek wystąpienia „Blackoutu”, Spółka dokonała analizy zużycia wody dla wszystkich typów odbiorów na poziomie 50% rozbiórów maksymalnego godzinowego zużycia w mieście, przy uzyskaniu maksymalnych ilości wody z pracujących na agregatach prądotwórczych czterech ujęć oraz dwóch pompowni. W analizie tej przyjęto automatyczny start agregatów na trzech ujęciach. Założono pobór wody jedynie na cele mieszkalnictwa (akademiki, bursy, zabudowa jednorodzinna, wielorodzinna) oraz szpitali. Ze względu na brak zasilania energetycznego odrzucono pobory wody przez hydrofornie i wymiennikownie oraz założono brak poboru wody przez usługi, przemysł, oświatę i podlewanie zieleni. Analiza wykazała możliwość dostarczenia wody w takich warunkach do odbiorów we wszystkich rejonach miasta minimum do piątej kondygnacji mieszkalnej tj. czwartego piętra przy zachowaniu ciśnienia w strefach, jak w warunkach normalnej pracy systemu. Do wyższych kondygnacji zamontowane zostałyby nakładki na hydrantach podziemnych oraz naziemnych.

W celu zapewnienia dostaw wody w sytuacjach kryzysowych, Spółka dysponuje:

- dwoma cysternami samochodowymi o łącznej pojemności $6 \text{ m}^3 = 6000 \text{ dm}^3$ (posiadającymi aktualne świadectwo jakości zdrowotnej);
- 50 nakładkami hydrantowymi, które mogą być zasilane z pompowni podstawowych oraz ze studni awaryjnych, co daje możliwość rozproszczenia wody w łącznej ilości $115 \text{ m}^3/\text{godzinę} = 115\,000 \text{ dm}^3/\text{godzinę}$;
- workami plastikowymi (2000 szt.) o pojemności 5 litrów, tj. możliwości skonfekcjonowania wody w ilości $10 \text{ m}^3 = 10\,000 \text{ dm}^3$ (do wykorzystania jednorazowo) – napełnienie za pomocą pakowarek/nalewarek typu „BAG in BOX” (posiadającymi aktualne świadectwo jakości zdrowotnej).

Przyjmując warianty minimalnych dostaw wody³², pozwalających na przetrwanie ludności i zwierząt gospodarskich oraz funkcjonowania zakładów użyteczności publicznej i produkcji, tj.:

- zapotrzebowania fizjologicznego – ilość wody, która pokrywa potrzeby niezbędne dla przetrwania ludności, ustalona na poziomie $2,5 \text{ dm}^3/\text{na osobę na dobę}$;
- minimalnych dostaw wody – ilość wody, która pokrywa potrzeby niezbędne dla przetrwania ludności i zwierząt gospodarskich (w okresie ograniczonych dostaw przez kilka dni), ustalona dla ludności na poziomie $7,5 \text{ dm}^3/\text{na osobę na dobę}$;

³² Parametry przyjęte w ramach kontroli NIK „Zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę wybranych jednostek samorządu terytorialnego na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych” - Informacja o wynikach kontroli LWR.430.2.2023 Nr ewid. 91/2023/P/23/087/LWR.

- niezbędnych dostaw wody – ilość wody, która pokrywa potrzeby wszystkich odbiorców w ilościach niezbędnych do życia, funkcjonowania zakładów użyteczności publicznej i potrzeby wybranej produkcji (w okresie ograniczonych dostaw przez kilka tygodni), ustalona dla ludności na poziomie 15 dm³/ na osobę na dobę;

MPWiK w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej w obszarze dostarczania wody do odbiorców, w rozumieniu braku możliwości przesyłu wody o odpowiednich parametrach na odcinku od pompowni do wodomierza, byłoby w stanie zapewnić dostawę wody zgodnie z poniżej wskazanymi wariantami.

Zakładając, że podczas pierwszej doby beczkowsy wykonałyby 10 kursów, tj. dostarczyłyby 60 000 dm³ wody; dzięki zamontowaniu wszystkich nakładek hydrantowych rozprowadzonych zostałyby 1 150 000 dm³ wody w ciągu 10 godzin; dostarczonych zostałyby 10 000 dm³ wody poprzez napełnienie wszystkich worków plastikowych (2000 szt.), Spółka mogłaby dostarczyć 1 220 000 dm³ wody dla mieszkańców Lublina³³, tj. 3,68 dm³/na osobę. Pozwoliłoby to na zapewnienie wody pokrywającej zapotrzebowanie fizjologiczne dla mieszkańców.

Przy założeniu pracy przez 24 godziny, Spółka byłaby w stanie w trakcie pierwszej doby dostarczyć 2 914 000 dm³ wody dla mieszkańców Lublina, tj. 8,80 dm³/na osobę, co pozwoliłoby na zapewnienie minimalnych dostawy wody dla mieszkańców oraz zwierząt gospodarskich.

W trakcie drugiej i kolejnej doby wartości te pomniejszone zostałyby o zużyte worki plastikowe, tj. przy założeniu pracy przez 24 godziny, Spółka byłaby w stanie dostarczyć 2 904 000 dm³ wody dla mieszkańców Lublina, tj. 8,77 dm³/na osobę, co pozwoliłoby na zapewnienie minimalnych dostawy wody dla mieszkańców oraz zwierząt gospodarskich.

W zakresie trzeciego wariantu Spółka nie byłaby w stanie zapewnić pełnych dostaw wody. Należy jednak zaznaczyć, że wyliczenie poczynione przez NIK zakłada sytuację pełnego braku możliwości przesyłu wody o odpowiednich parametrach na odcinku od pompowni do wodomierza, co wzięwszy pod uwagę pierścieniowy układ sieci wodociągowej oraz jej zabezpieczenia, nie posiada technicznych podstaw do zaistnienia. Analiza ta wskazuje jednak na stan przygotowania technicznego Spółki, które zapewnić winno mieszkańcom przetrwanie na wypadek sytuacji kryzysowej.

Jak wyjaśnił Prezes Zarządu, w celu uzupełnienia rozwiązań w sytuacjach awaryjnych, Spółka zawarła ramowe porozumienie w zakresie współpracy z 10 innymi spółkami wodociagowymi w zakresie m.in. wzajemnego wsparcia dla rozwiązań technicznych i organizacyjnych w sytuacjach awaryjnych.

(akta kontroli tom II str. 130-151, 441-444, 520-528, tom III str. 560-561, 565-600)

Dodatkowo Spółka podjęła działania mające wzmocnić bezpieczeństwo zarówno zasobów wody, jak i pośrednio epidemiczne, poprzez przeprowadzanie badań identyfikujących obecność wirusów, m.in. SARS-CoV-2 w ściekach (w systemie kanalizacyjnym i na wylocie do Oczyszczalni ścieków Hajdów). Jak wyjaśnił Prezes Zarządu, prowadzone w latach 2021-2022 badania potwierdziły obecność RNA

³³ Ludność wg GUS w 2023 r. – 331 243. Gdyby wziąć pod uwagę liczbę mieszkańców zameldowanych na terenie Lublina wg danych UM Lublin (stan na 31 marca 2024 r.) należałoby założyć 315 003 osoby.

wirusa w ok. 40% badanych próbek. Zaowocowało to podpisaniem 26 kwietnia 2021 r. umowy o współpracy badawczo-rozwojowej m.in. z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej oraz Miastem Lublin. Wyniki badań przedstawiono również Wojewodzie Lubelskiemu.

(akta kontroli tom III str. 565-600)

MPWiK posiadało ustalone zasady współdziałania z dostawcami energii elektrycznej w przypadku wystąpienia zakłóceń dostaw energii leżących po stronie dostawcy, m.in. punkty poboru energii Spółki, tj. obiekty o łącznej mocy umownej większej niż 300 kW [.....]³⁴]* objęte zostały ochroną przed wprowadzonymi przez Operatora Sieci Dystrybucyjnej (dalej: OSD) ograniczeniami w dostawie i poborze energii elektrycznej (stopnie zasilania). Zasady współdziałania z OSD w przypadku zakłóceń dostaw energii określone zostały w umowach o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej (m.in. § 2 umowy) oraz w regulaminach świadczenia tych usług. Określono w nich dopuszczalne czasy trwania przerw (planowanych i nieplanowanych), a także sposoby powiadamiania odbiorców o terminach i czasie przerw w dostawie energii elektrycznej. W przypadku przerw nieplanowanych wynikających z awarii, MPWiK pozostaje w kontakcie telefonicznym z dyspozytorem Obszarowego Centrum Dyspozytorskiego.

W latach 2021-2024 (do 30 kwietnia) zakup energii elektrycznej dla Oczyszczalni Ścieków Hajdów wyniósł odpowiednio (MWh): 5790,53; 2204,15; 1552,39 i 440,66. Wielkość produkcji z odnawialnych źródeł energii (dalej: OZE) wyniosła natomiast odpowiednio (MWh): 13 011,01; 12 684,61; 15 175,22 i 5151,76. Wielkość zużycia energii przez Oczyszczalnię Ścieków Hajdów wyniosła odpowiednio (MWh): 18 801,54; 14 888,77; 14 391,23 i 4882,41. Pozwoliło to na zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego („samowystarczalności” oczyszczalni) na poziomie wzrastającym w poszczególnych latach 2021-2023 odpowiednio do: 69,20%; 85,20%; 89,21% i wg stanu na koniec kwietnia 2024 r. – 90,97%.

Jak wyjaśnił Prezes Zarządu, Spółka podjęła działania w celu wykorzystania istniejących źródeł OZE, tj. agregatów kogeneracyjnych na biogaz o mocy elektrycznej 2x851 kW do zasilania awaryjnego oczyszczalni ścieków. W 2023 r. uzyskano od PGE Dystrybucja S.A. Oddział Lublin (dalej: PGE) techniczne warunki przyłączenia źródeł OZE w układzie wyspowym, a następnie na lata 2024-2025 zapewniono środki finansowe w Planie inwestycji Spółki na projekt i wykonanie robót tego układu. W roku bieżącym planowane jest wykonanie i uzgodnienie projektu z PGE, natomiast w 2025 r. jego realizacja.

W dniu 28 maja 2024 r. Spółka rozpoczęła procedurę przetargową na wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej przebudowy układu elektroenergetycznego Oczyszczalni Ścieków Hajdów w celu umożliwienia pracy instalacji OZE w trybie wyspowym wraz z pełnieniem nadzoru autorskiego podczas realizacji robót na podstawie opracowanej dokumentacji.

(akta kontroli tom II str. 125-421, 441-444, tom III str. 564-599)

³⁴ [.....]*

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MPWiK w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

W latach 2021-2024 (do 28 czerwca) Spółka była przygotowana organizacyjnie i technicznie do zaopatrzenia w wodę mieszkańców Lublina oraz gmin ościennych, z którymi zawarła umowy, a także do odprowadzania ścieków komunalnych. Na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych posiadała opracowane scenariusze działania. Miała również ustalone zasady współdziałania z dostawcami energii elektrycznej w przypadku wystąpienia zakłóceń dostaw energii leżących po stronie dostawcy.

IV. Wnioski

Wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Lublin, dnia 5 lipca 2024 r.

Kontroler:
Katarzyna Zglińska
Główny specjalista kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie

Edward Szempruch
/podpisano elektronicznie/

[.....]* – Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie wyłączyła z publikacji fragmenty wystąpienia pokontrolnego oznaczone w niniejszy sposób na podstawie art. 5 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902), w związku z objęciem tych fragmentów tajemnicą przedsiębiorstwa przez i na rzecz Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Lublinie Spółka z o.o., Aleja Józefa Piłsudskiego 15, 20-407 Lublin.